

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING AKT SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Xilolxon Ergasheva Muydinjonovna

QDPI Matematika-informatika

99 935 87 28

XXI asr - yuqori kompyuter texnologiyalari asri. Zamonaviy bola elektron madaniyat dunyosida yashaydi. Axborot madaniyatida o'qituvchining roli ham o'zgarmoqda - u axborot oqimining muvofiqlashtiruvchisiga aylanishi kerak. Shunday ekan, o'qituvchi bola bilan bir tilda muloqot qilish uchun zamonaviy metodlarni, yangi ta'lim texnologiyalarini o'zlashtirishi zarur. Hozirda axborot jamiyat taraqqiyotining strategik resursiga aylangan, bilim esa nisbiy va ishonchsiz sub'ekt bo'lib qolgan. Axborotlar tez eskirib, doimiy yangilanib turishni talab qilayotgan bugungi kunda zamonaviy ta'lim uzluksiz jarayon ekanligi ayon bo'lmoqda. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi oldida turgan asosiy vazifalardan biri - dunyoqarashni kengaytirish, atrofimizdagi dunyo haqidagi bilimlarni chuqurlashtirish, bolalarning aqliy faoliyatini faollashtirish, nutqni rivojlantirishdir. Yangi axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va ularning mamlakatimizda joriy etilishi zamonaviy bola shaxsini shakllantirishda o'z izini qoldirmoqda.

Bugungi kunda "O'qituvchi – o'quvchi – darslik" an'anaviy sxemasiga yangi bo'g'in – kompyuter kiritildi. Kompyuterli ta'lim tushunchasi esa maktab ongiga joriy etilmoqda. Ta'limni axborotlashtirishning asosiy qismlaridan biri o'quv fanlarida axborot texnologiyalaridan foydalanish hisoblanadi. Boshlang'ich maktab uchun bu - ta'lim maqsadlarini belgilashda ustuvorliklarni o'zgartirishni anglatadi. Maktabning birinchi bosqichida ta'lim va tarbiya natijalaridan biri bolalarning zamonaviy kompyuter texnologiyalarini o'zlashtirishga tayyorligi va olingan ma'lumotlarni yangilash qobiliyati bo'lishi kerak. Ushbu maqsadlarga erishish uchun boshlang'ich sinf o'qituvchisi ish amaliyotida kichik yoshdagi

o'quvchilarni o'rgatishning turli strategiyalarini va birinchi navbatda, ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishni qo'llash zarurati tug'iladi.

Boshlang'ich maktabda turli darslarda AKTdan foydalanish o'quvchilarning atrofdagi dunyoning axborot oqimlariga moslashish qobiliyatini rivojlantirish, axborot bilan ishlashning amaliy usullarini o'zlashtirish, zamonaviy texnik vositalardan foydalangan holda axborot almashish imkonini beruvchi malakalarni shakllantirishga imkon beradi. Kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda o'tiladigan darslar yanada qiziqarli bo'ladi va fikrlashga undaydi. Deyarli har qanday multimedia maxsuloti ishlatiladi. Dars uchun ko'plab ensiklopediyalar, audiomateriallarni tayyorlashning hojati yo'q - bularning barchasi oldindan tayyorlangan va kichik kompakt diskda yoki flesh-kartada mavjud bo'ladi. AKTdan foydalangan holda dars o'tish ayniqsa, boshlang'ich maktabda dolzarbdir¹.

1-4-sinf o'quvchilarining vizual-hayoliy tafakkuri rivojlangan, shuning uchun ham yangi ma'lumotni idrok etish jarayonida nafaqat ko'rish, balki eshitish, his-tuyg'u va tasavvurlarni ham o'z ichiga olgan holda, iloji boricha yuqori sifatli illyustrativ materiallardan foydalanib, ularning ta'limini qurish juda muhimdir. Boshlang'ich maktabda o'quv jarayonini tashkil etish, birinchi navbatda, o'quvchilarning kognitiv sohasini faollashtirishga, o'quv materialini muvaffaqiyatli o'zlashtirishga hissa qo'shishi va bolaning aqliy rivojlanishiga hissa qo'shishi kerak. Shu sababli, AKT ma'lum bir ta'lim funksiyasini bajarishi, bolaga ma'lumot oqimini tushunishga yordam berishi, uni idrok etishi, eslab qolishi va hech qanday holatda sog'lig'iga putur yetkazmasligi kerak. AKT ta'lim jarayonining asosiy elementi emas, balki yordamchi elementi sifatida qabul qilish kerak. Yosh o'quvchining psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda, AKTdan foydalanish vaqti nazoratga olingan bo'lishi kerak. Boshlang'ich sinflarda darsni rejalashtirishda o'qituvchi AKTdan foydalanish maqsadi, o'rni va

¹ Yuldasheva, G. I., & Shermatova, K. M. (2021). The use of adaptive technologies in the educational process. *Экономика и социум*, (4-1), 466-468.
www.tadqiqotlar.uz

usulini diqqat bilan ko'rib chiqishi kerak. Ta'limda kompyuterlar qo'llanila boshlanganda "yangi axborot texnologiyalari" atamasi paydo bo'ldi. Agar telekommunikatsiyalar ishlatilsa, u holda "axborotkommunikatsiya texnologiyalari" - AKT atamasi paydo bo'ladi.

Boshlang'ich maktabda darsni ko'rgazmali qurollarsiz o'tkazish mumkin emas, ko'pincha muammolar paydo bo'ladi. Menga kerak bo'lgan materialni qayerdan topsam bo'ladi va uni qanday qilib eng yaxshi ko'rinishda taqdim etishim mumkin? Bu holda yechim sifatida kompyuter yordamga keldi. Bolani sinfdagi ijodiy jarayonga jalb qilishning eng samarali vositalari quyidagilardir: • o'yin faoliyati; • ijobiy emotsional vaziyatlarni yaratish; • juft bo'lib ishlamoq; • muammoli ta'lim. So'nggi yillarda shaxsiy kompyuterlar va axborot texnologiyalarining jamiyatdagi o'rni tubdan o'zgardi. Axborot texnologiyalari haqidagi bilimlar zamonaviy dunyoda o'qish va yozish qobiliyati kabi fazilatlar bilan bir qatorga qo'yiladi. Texnologiyalar va axborotlarni mohirlik bilan va samarali o'zlashtirgan shaxs o'zgacha, yangicha fikrlash uslubiga, yuzaga kelgan muammoni baholashga, o'z faoliyatini tashkil etishga tubdan boshqacha yondashadi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, zamonaviy maktabni yangi axborot texnologiyalarisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Shubhasiz, yaqin o'n yilliklarda shaxsiy kompyuterlarning roli oshadi va shunga mos ravishda boshlang'ich sinf o'quvchilarining kompyuter savodxonligiga qo'yiladigan talablar ham ortadi.

Boshlang'ich sinflarda AKTdan foydalanish o'quvchilarni tevarak-atrofdagi olamning axborot oqimlari bo'yicha harakatlanishga, axborot bilan ishlashning amaliy usullarini o'zlashtirishga, zamonaviy texnik vositalardan foydalangan holda axborot almashish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Boshlang'ich maktab bolaning keyingi ta'lim sifatiga bog'liq bo'lgan poydevor bo'lib, bu boshlang'ich sinf o'qituvchisiga alohida mas'uliyat yuklaydi. Hamma davrda ham ta'lim tizimidagi boshlang'ich maktab "mahorat maktabi" bo'lib kelgan. Bunda o'quvchi keyingi ta'lim uchun o'qish, yozish, hisoblash kabi asosiy ko'nikmalarni egallashi kerak. Bugungi kunda boshlang'ich maktab boshqacha. Bugungi kunda bu bolaning ta'lim tizimidagi birinchi tajribasi -

ularning ta'limdagi kuchli tomonlarini sinab ko'rish joyiga aylanishi kerak. Ushbu bosqichda faollikni, mustaqillikni rivojlantirish, kognitiv faollikni qo'llab-quvvatlash va bolaning ta'lim olamiga uyg'un kirishi uchun sharoit yaratish, uning salomatligi va hissiy farovonligini saqlash muhimdir.

Axborot texnologiyalaridan foydalangan holda darslar nafaqat olingan bilimlarni kengaytiradi va mustahkamlaydi, balki o'quvchilarning ijodiy va intellektual salohiyatini sezilarli darajada oshiradi. Yosh o'quvchida tasavvur va o'zini namoyon qilish istagi katta bo'lganligi sababli, unga imkon qadar tez-tez, shu jumladan axborot texnologiyalari yordamida o'z fikrlarini ifoda etishni o'rgatish zarur. Boshlang'ich sinf darslarida axborot texnologiyalaridan foydalanish har bir o'quvchiga o'z fikrini ifodalash imkoniyatini beradi, o'quvchi esa o'zi uchun ish shakllarini tanlaydi. Mutaxassislar o'z ishlarida AKTdan foydalanadigan o'qituvchilar yangi narsalarni o'rganishni yaxshi ko'radigan (kichik kashfiyotchi) o'qituvchilarni izlash uchun degan xulosaga kelishdi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Бурлакова А. А. Компьютер на уроках в начальных классах. Начальная школа плюс До и После. – 2007. - №7. – С. 32 – 34.
2. Молокова А.В. Информационные технологии в традиционной начальной школе. Начальное образование №1 2003.г
3. Yuldasheva, G. I., & Shermatova, K. M. (2021). The use of adaptive technologies in the educational process. Экономика и социум, (4-1), 466-468.
4. Shermatova, G. Y. N. (2022). Aniq fanlarni o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanish. Scientific progress, 3(1), 372-376.
5. Аскарлова, Ш. М. (2018). Инновационная технология в обучении естественных предметов. In Перспективные информационные технологии (ПИТ 2018) (pp. 1221-1225).
6. DEVELOPING INDUCTIVE AND DEDUCTIVE REASONING IN STUDENTS. Hilola Ergasheva, 2022. Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology, 3. 22-26p